

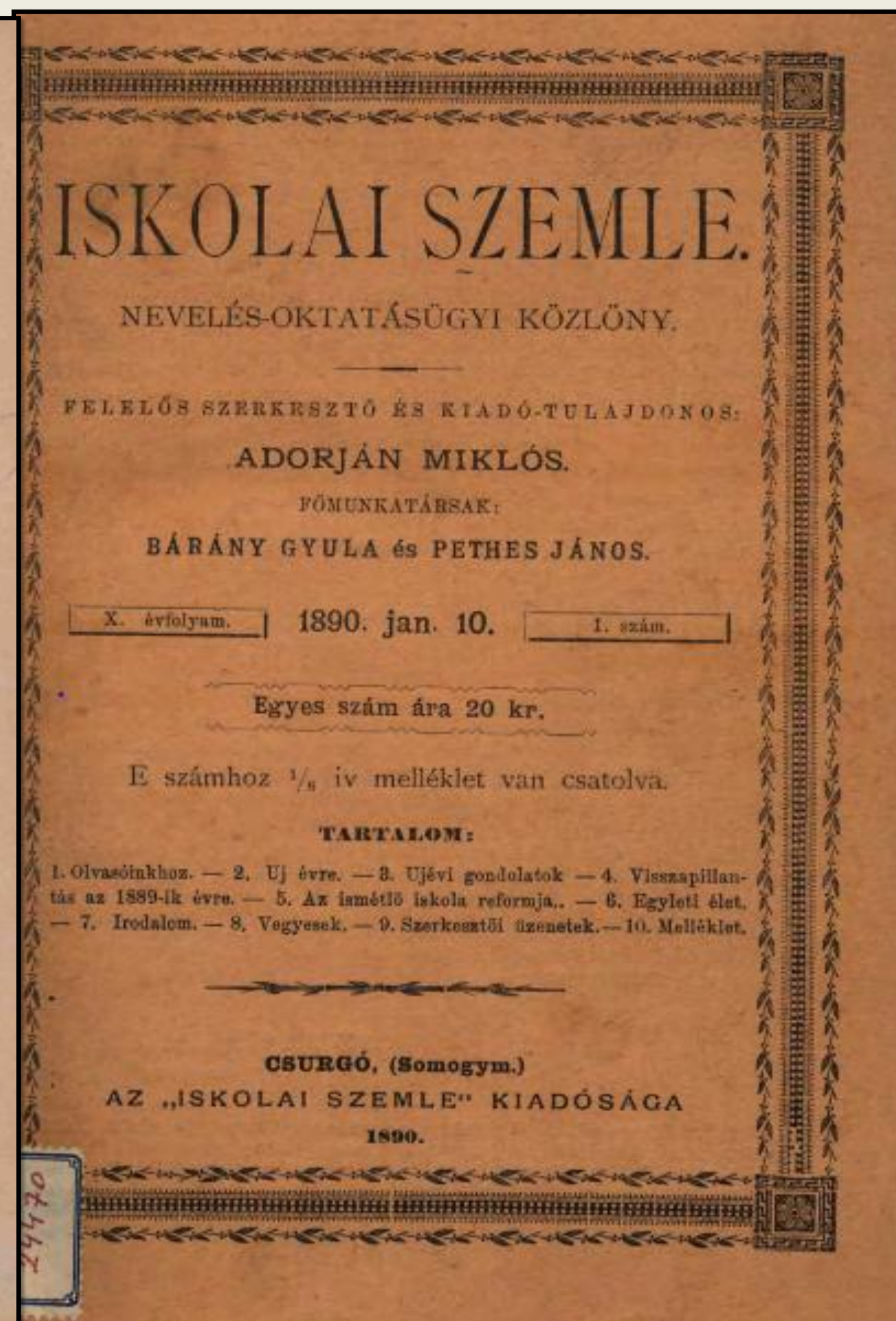
Gyermekkor a(z) (Nép)Iskolai Szemlében

Mezeiné Rumpf Anita, mezeinerumpfanita@gmail.com

Pécsi Tudományegyetem „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

A kutatás relevanciája

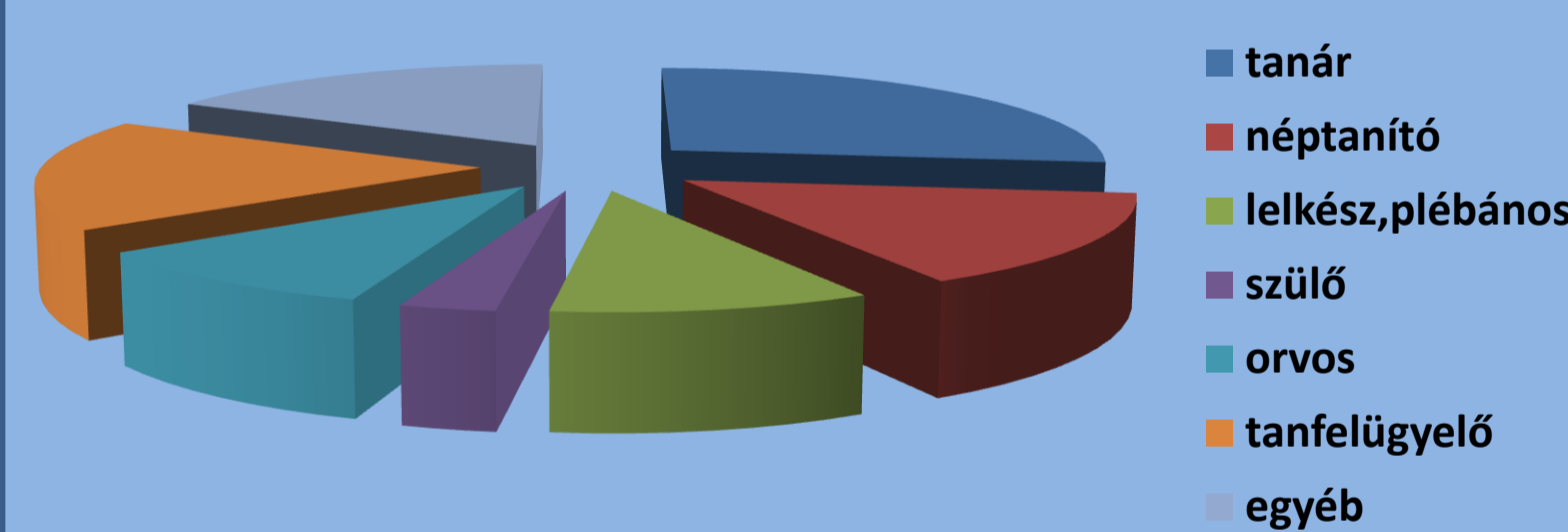
A gyermekek világával, a róluk alkotott képpel foglalkozó tudományos kutatások Magyarországon erőteljesen csak az elmúlt néhány évtizedben indultak el. Pukánszky Béla, Szabolcs Éva és társaik gyermekkor-történeti kutatásaihoz illeszkedve ez a feltárás szervesen kapcsolható. Jelen kutatás személyes indíttatású, arra keresi a választ, hogy hogyan és miként jelenik meg a gyermekekről és világukról alkotott kép a(z) (Nép)Iskolai Szemle nevelés-oktatási közlöny, Csurgón megjelent számaiban. Az 1800-as évektől a gyermeknevelés új dimenziókat nyitott; a hajlam, az „én” szeretete, az önbecsülés, a szokás, a szoktatás, a példamutatás mind kulcsfogalmakká váltak. A pedagógiai témájú lapok rendszeresen cikkezni kezdtek a család, nevelésben betöltött szerepéről, feladatairól. Jelen kutatás azért is releváns, mert soha senki ilyen szempontból nem elemezte a Szemlét.

A Népiszkolai és Iskolai Szemle

„A 80-as évek elején, a tanügy terén fokozódó kíváncsiak, különösen az egyeslet munkássága élénkségének fenntartása érdekében 1881. május 10-én létesült körünkben az Iskolai Szemle az egylett elnökének szerkesztő s kiadó vállalkozása folytán.” (Horváth, 1882.) A kiadvány egyértelműen pedagógiai folyóiratnak tekinthető, mert rendszeresen megjelent, tartalmát tekintve pedig pedagógiai, neveléstudományi teoretikus kérdéseket tárgyalt, elméleti és gyakorlati tartalmú szövegeivel. „Nem viszketegségből vagy feltűnési vágyból indítottuk meg a Népiszkolai Szemlét, hanem az ügy közelebről: a megyei tanügy emelése céljából.” (Adorján, 1881)

Publikálók aránya foglalkozás szerint 1881-1888

1886-tól a „Somogymegyei Tanítóegylet” hivatalos lapja az Iskolai Szemle lett. A híradások mellett egyre jobban fókuszált a pedagógiai tanulmányokra, módszertani írásokra, melyeknek célja a tanítók általános műveltségi és szaktudományi ismereteinek gyarapítása volt. Erre vonatkozóan törekedtek a szerkesztők, hogy egy állandó struktúrát alakítsanak ki, melyet minden számára kötelező érvényűnek tekintettek, attól nagyon ritkán tértek el. Ez nem új keletű elképzelés volt, már az „anyalap” kiadásakor is ezt tették. A kibővült szerkesztői gárda a lapot hamar - a népoktatás mellett - a középfokú oktatás szolgálatába állította, mellékleteit többnyire az ezen a fokon dolgozó pedagógusoknak szánta. Ilyen formában megjelent Salzman Hangyakönyvecskéje, Kazinczy Ferenc pedagógiai munkássága vagy Comenius és a realizmus című tanulmány Barány Gyula tollából. Az olvasók azonban nem mindig értékelték a mellékleteket, melyek nem csak szakmailag álltak távol tőlük, hanem a kiadási költségeket is jócskán megnövelték. A szemle hasábjain egyre gyakoribbá váltak a személyeskedések. Ezeknek az okoknak köszönhetően a lap a IX. évfolyamtól kezdődően komoly válságba jutott. A megszűnés közvetlenül két elhibázott lépés vezethetett. Az egyik, hogy Adorján Miklós szerkesztő 1893-ban a kiadás jogát átruházta Vágó Gyula helybeli könyvnyomdászra, a másik pedig, hogy az évek alatt felhalmozódott tetemes díjhátralékos előfizetőket bíróság elé vitte. Három évvel később végül minden összeomlott, a kiadás befejeződött.

A kutatás célja

A kutatás arra keresi a választ, hogy hogyan és miként jelenik meg a gyermekekről és világukról alkotott kép a(z) (Nép)Iskolai Szemle nevelés-oktatási közlöny, Csurgón, 1881 és 1896 között megjelent számaiban. Milyen gondozási, nevelési elveket vallottak a lapban publikálók (néptanítók, tanárok, lelkészek, orvosok) és az exponált cikkek, milyen narratívákat mutattak az olvasóknak?

A kutatás elméleti háttere

A(z) (Nép)Iskolai Szemle írásainak elemzésével egy rendkívül gazdag gyermekkép és gyermekvilág tárható fel az 1880-90-es évek Magyarországról. A kisdiedhalandóság még rendkívül magas volt, de a társadalom felismerte, hogy ezt a szörnyű folyamatot meg kell állítani. A gyereknevelés új dimenziókat nyitott; a hajlam, az „én” szeretete, az önbecsülés, a szokás, a szoktatás, a példamutatás mind kulcsfogalmakká váltak. A(z) (Nép)Iskolai Szemle a nők, leányok műveltségéről és neveléséről 16 évnél megjelenése alatt közel kétféle írást közölt a témában. A lap hasábjain az 1880-as évek elejétől valóságos „csata” indult el a polgári leányiskolák mellett és ellen. Az évtized végére eldőlt a vita és kimondásra került, hogy a polgári leányiskola léte hasznos és szükséges. A műveltség és háziasszonyosság nem egymást kizáró fogalmak a nevelésben. Az évtized elején a népiszkolában gyakori fenytési mód volt a körmös, a bezárás, a vesszőzés vagy a bottal verés. Néhány év elteltével a tanítóegyletek felhívták a tanítók figyelmét a mértékletes testi fenytésre, verés tilalmára.

Főbb eredmények, alkalmazhatóság

A kutatás eredményei gazdagítják a magyar neveléstörténet kiegyezés utáni tartalmát gyermekvilág és gyermekekkel való bánásmód vonatkozásában. Az írások tartalma megmutatja Csurgo mezőváros szellemiségét és gondolkodását a témában, mivel az érintett szakemberek nem adnak teljes képet a témában, így az eredmények nem általánosíthatóak, de összevethetők az országos tartalmakkal.

A kutatás stratégiai módszerei

A kutatás módszere analitikus, feldolgozó jellegű, téma-specifikus tartomelemzés, sajtótörténeti háttérfeltárással. A vizsgálat időbeli keretét a(z) (Nép)Iskolai Szemle megjelenési éveit jelentik 1881 és 1896 között. A kutatás forráskeretét a lap össze megjelent számából, témához illeszkedő írásai adják.

Diszkusszió

„Mivel a pedagógiai lapokat általában gyakorló pedagógusok írták, a család és az iskola kapcsolatát az ő szempontjukból látjuk.” (Névik, 2002.17).

A képek forrása

- <https://tudaszulinet.hu/HU/tarsadalomtudomanyok/tortenelem/az-ujkor-1492-1914/az-onkenyuralom-es-dualizmus-kora-fa-dualizmus-kori-magyar-tarsadalom>
- <http://vmek.uz.ua/01900/01905/html/index1631.html>
- <https://gyermekkep.blog.hu/authors/T%C3%A1mba+Ren%C3%A1t%C3%B3>

Irodalom

- Nóvik Attila (2002): Gyermekek a dualizmus iskolai és családi hatókörében. *Iskolakultúra*. 3. 17-20. o.
- Pukánszky Béla (2001): *A gyermekkor története*. Budapest, Műszaki.
- Pukánszky Béla (szerk.) (2003): *Két évszázad gyermekei*. Budapest, Eötvös József Könyvkiadó.
- Shahar, Sh. (2000): *Gyermekek a középkorban*. Budapest, Osiris.
- Szabolcs Éva (1990): A család- és gyermekkor-történeti kutatások újabb fejleményei. *Magyar Pedagógia*. 1990. 3-4. 170-184.
- Szabolcs Éva (2011): *Gyermekekből tanuló*. Budapest, Gondolat Kiadó
- Szabolcs Éva (1984): Ideas on Middle- Class Children in an Educational Periodical in Hungary 1875-1898. In Günter Erning (hrsg.): *1st Meeting of the International Standing Working Group for the History of Early Childhood Education*. Bamberg, Universitat Bamberg.
- Szabolcs Éva (szerk.) (2009): *Ifjúkorok, gyermekvilágok I-II*. Budapest, Eötvös József Könyvkiadó.

